

Om förhållandet mellan straff och alkoholistvård.

Av Professor ALFRED PETRÉN
Ordförande i Stockholms stads nykterhetsnämnd.

I det av Professor Thyrén år 1910 utgivna arbetet om »Principerna för en strafflagsreform» behandlades även frågan om »särskild behandling av den med mera varaktigt alkoholmissbruk sammanhängande brottsligheten». Thyrén förordar här, att det vid sammanträffande av alkoholism och brott i vissa fall förfares så, att internering å en anstalt, »där behandlingen är mera direkt inriktad på alkoholbegärets utrotande», träder i stället för straff. Han framhåller emellertid härvid å ena sidan, att en så ingripande åtgärd som längre tids internering å alkoholistanstalt icke bör få knytas till varje än så ringa förseelse, å andra sidan att det av allmänpreventiva hänsyn icke kan gå för sig att vid de svåra brotten låta den till arten mildare anstaltsbehandlingen träda i stället för det strängare fängelsestraffet. Thyrén uttalar sålunda den uppfattningen, att det bör vara inom ett bestämt begränsat område av straffbarhet, som internering å alkoholistanstalt skall kunna ådömas istället för straff, i det dels en gräns uppställles, nedanom vilken, dels en gräns, ovanom vilken internering är utesluten. Vad den undre gränsen beträffar, anser han dock, att det vid viss iteration av brott icke bör för ådömande av internering fordras samma grad av straffbarhet som vid ett enstaka brott. Han yttrar sålunda,

att det även vid smärre förseelser (såsom störande i berusat tillstånd av allmän ordning, o. d.), vilka bero på alkoholmissbruk och upprepas över ett visst antal gånger, synes fullt befogat att använda internering å alkoholistanstalt i stället för direkt ådömda böter. Vad beträffar den maximigräns av straffbarhet, inom vilken internering må kunna träda i stället för straff, anser Thyrén det knappast vara tillrådligt att sätta den högre än vid 1 års cellstraff, enär »rättskänslan skulle stöta sig därpå, att alkoholisten allenast underkastades den lindriga friluftsbehandlingen i anstalten, under det att icke -alkoholisten underkastas det tunga och därtill kanske även långvarigare cellstraffet«. Med hänsyn till den stora alkoholistprocenten bland recidivisterna uttalar sig Thyrén dock för att även den till längre strafftid (än den ovannämnda) dömda alkoholisten må kunna interneras å alkoholistanstalt, om ock först efter avtjänat straff (möjligen förminskat i betraktande av den förestående interneringen). Slutligen må här nämnas, att Thyrén särskilt framhåller, att väl torde det i lagen böra stadgas, när internering skall kunna ersätta straff och när båda rättsverkningarna skola kunna förenas, men att lagen aldrig bör tvinga domaren att ådöma internering, utan att det under alla omständigheter bör ligga i domarens hand att efter fallets beskaffenhet fritt avgöra, huruvida internering bör förekomma eller icke.

Som bekant finnes det sedan lång tid tillbaka en lagstiftning av sådan art i England. Enligt the Inebriates Act av 1898 kan nämligen domstolen beträffande den, som efter åtal befunnits skyldig till ett brott, vilket är belagt med fängelse eller straffarbete — därest domstolen är övertygad om att brottet begåtts under inflytande av ruset eller dryckenskapen varit en medverkande orsak till brottet samt att brottslingen är en vanedrinkare — såsom tillägg till eller i stället för straffet förordna om hans intagande för en tid, ej överstigande 3 år, i någon statens förbättringsanstalt för drinkare (State inebriate

reformatory) eller i någon av staten godkänd sådan anstalt (Certified inebriate reformatory). Vidare stadgas i samma lag att, om en vanedrinkare begått någon av närmare angivna fylleri- och ordningsförseelser (såsom fylleri, oljud och förargelseväckande uppträdande i berusat tillstånd å allmän plats, å ångbåt eller i utskänkningslokal, o. s. v.) samt inom de närmast föregående 12 månaderna förut blivit dömd tre gånger för någon dylik förseelse, kan domstolen förordna om hans intagande för en tid, ej överstigande 3 år, i en av staten erkänd alkoholistanstalt (se ovan), vars föreståndare är villig att mottaga honom.

Även enligt norsk rätt kan den, som dömes för fylleri och tidigare under loppet av det sista året tre gånger utställt straff för det han anträffats berusad å offentlig plats, tvångsinterneras å alkoholistanstalt. I Loven om Løsgjænger, Betteri og Drukkenskap, som trädde i kraft år 1907, stadgas nämligen, att i nämnda fall — för vilket fängelse indtill tre månader enligt samma lag kan ådömas — äger domstolen att bemyndiga åklagarmyndigheten insätta den dömd i en tvångsarbetsanstalt eller i en av Konungen godkänd kuranstalt för den tid, som vederbörande vid anstalten finna nödig för hans botande, dock ej över 18 månader, med mindre han tidigare varit intagen å sådan anstalt, i vilket fall han kan insättas uti anstalten ifråga för en tid intill 3 år; vid sådan anstaltsinternering kan fängelsestraffet helt eller delvis bortfalla.

Vidare må nämnas, att det för kantonen St. Gallen i Schweiz sedan år 1925 finnes en lag »betreffend die Bekämpfung der Trunksucht«, vilken medgiver, att vård å alkoholistanstalt i vissa fall kan träda i stället för eller efterfölja straff. Enligt denna lag kan nämligen domaren beträffande en vanedrinkare (»Gewohnheitstrinker«), vilken för brott eller förseelse, som står i samband med hans dryckenskap (»Trunksucht«), dömes till frihetsstraff — därest detta ej överstiger 1 år — förordna, att den dömd

efter straffets avtjänande intages i en alkoholistanstalt, och — därest frihetsstraffet understiger 6 månader förordna, att den dömda får anstånd med straffet och i stället för att avtjäna detta skall intagas i en alkoholistanstalt. Även kan domaren enligt samma lag förordna, att en för brottslig gärning tilltalad vanedrinkare, som på grund av otillräknelighet blivit frikänd eller på grund av förminskad tillräknelighet i stället för till frihetsstraff dömts allenast till bötesstraff, intages å alkoholistanstalt.

Uti det av den s. k. fattigvårdslagstiftningskommittén år 1910 avgivna kommittébetänkandet med förslag till lag om behandling av alkoholister framhölls, att en lösning av spörsmålet rörande tvångsinternering å alkoholistanstalt såsom en uteslutande straffrättslig fråga ej vore ägnad att fylla det praktiska behovet av sådan internering. Denna uppfattning är naturligtvis alldeles riktig, men det förhållandet, att det föreligger behov av lagbestämmelser, som i vissa fall medgiva tvångsinternering å alkoholistanstalt utan att vare sig brott eller förseelse, som kan bli föremål för åtal, begåtts, utesluter dock icke att förhållandet mellan straff och internering vid behandlingen av en alkoholist, som gjort sig skyldig till brott eller åtalbar förseelse, regleras genom särskilda lagbestämmelser. Kommittén ifråga — vilken föreslog, att tvångsinternering i administrativ ordning skulle kunna ske av till dryckenskap hemfallna personer i vissa angivna fall, däribland även för det fall sådan person upprepade gånger blivit dömd till ansvar för fylleri — uttalade sig emellertid för att det, i avvaktan på den nya strafflagen, icke skulle införas någon särskild lagstiftning rörande förhållandet mellan straff och internering, utan att man tillsvidare skulle åtnöja sig med att ifråga om alkoholist, som blivit dömd för begånget brott, efter straffets avtjänande använda den möjlighet för internering, som bestämmelserna om sådan enligt kommitténs lagförslag skulle komma att erbjuda.

Även vederbörande departementschef intog uti den proposition med förslag till lag om behandling av alkoholister, vilken blev förelagd 1913 års riksdag (N:o 193), den ståndpunkten att frågan om förhållandet mellan straff och internering av alkoholister borde lösas först i samband med strafflagsreformen. Som en konsekvens av denna ståndpunkt uteslöts emellertid ur propositionens lagförslag den ovannämnda uti kommitténs förslag medtagna kategorien, nämligen de för upprepade fylleriförseelser dömda alkoholisterna. Denna uteslutning motiverades nämligen bl. a. därmed, att det, för att en tvångsinternering i detta fall skulle få sin fulla betydelse, erfordrades, att åtgärden kunde träda i stället för bötesstraffet, men att en sådan anordning lämpligen borde tagas under överbägande i samband med revisionen av strafflagen (sid. 37 i propositionen). Nämnas må även att lagrådet i sitt yttrande över det till detsamma remitterade lagförslaget i ärendet särskilt framhöll, att det måste betecknas som otillfredsställande att l. ex. en å anstalt internerad därifrån uttoges för undergående av förvandlingsstraff för honom ådömda böter för fylleri eller sådant förvandlingsstraff skulle av honom avtjänas efter det han utskrivits från anstalten. I samband härmed uttalade sig lagrådet emellertid för att det vid den blivande strafflagsreformen måtte beredas domstolarna utrymme att, då fylleriförseelser beivras, förordna om tvångsinternering, när sådan prövas lämpligare än ådömande av böter eller frihetsstraff.

Riksdagen antog det i ovannämnda proposition framlagda förslaget utan någon ändring uti de där intagna bestämmelserna beträffande internering å alkoholistanstalt, och lagen om behandling av alkoholister, vilken blev utfärdad den 30 juni 1913 (Svensk Författningsamling N:o 102), trädde i kraft hösten 1916, sedan en statsanstalt för manliga alkoholister (förlagd till Venngarns kungsgård) blivit färdig. Enligt den lydelse, 1 § av denna lag — i en-

lighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit — sålunda erhöjt, kan länsstyrelsen förordna om intagning å allmän alkoholistanstalt av till dryckenskap hemfallen person, därest han befinnes i följd av sitt alkoholmissbruk a) vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, b) utsätta hustru eller barn, som han är skyldig försörja, för nöd eller uppenbar vanvård, eller c) ligga fattigvården eller familjen till last.

Redan år 1918 väcktes emellertid i riksdagen förslag om alkoholistlagens utvidgning att omfatta även sådana åt dryckenskap hemfallna personer, som upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri. Ut i den motion (F. K. N:o 35), däri denna hemställan gjordes, anfördes som skäl för densamma, att det med hänsyn därtill, att bötesstraffet beträffande här ifrågavarande personer i allmänhet visat sig fullständigt ineffektivt, vore av behovet påkallat, att interneringsinstitutet komme till stånd utan avvaktan på den framtida strafflagsreformen. Som särskilt skäl härtill framhölls i övrigt den året förut antagna nya rusdrycksförsäljningsförrordningen, enligt vilken nykterhetsnämnden fått sig direkt ålagt att övervaka nykterhetstillståndet i kommunen, något som gjorde det högeligen önskvärt, att nykterhetsnämnden finge rättighet att, där andra åtgärder visat sig icke hjälpa, göra framställning om tvångsinternering av åt dryckenskap hemfallna personer, som upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri. Motionen föranledde också en skrivelse till Kungl. Maj:t med begären om utredning i frågan.

Efter det infordrat gemensamt yttrande inkommit från uppsiktningsmyndigheten över alkoholistanstalterna (socialstyrelsen) och styrelsen för statens alkoholistanstalt, vilka myndigheter tillstyrkte den ifrågasatta utvidgningen av alkoholistlagen utan avvaktan på strafflagsreformen, framlades vid 1922 års riksdag proposition (N:o 235) med förslag till sådan ändring av lagens 1 §, att den erhöi ett

tillägg (mom. 2) av innehåll att förordnande om intagning å allmän anstalt för vård av alkoholister även må meddelas, där någon, som är hemfallen åt dryckenskap, blivit under de två senast förflutna åren upprepade gånger dömd till ansvar för fylleri. Med återgivande av den i nämnda yttrande lämnade uppgiften, att av 478 till Stockholms stads nykterhetsnämnd intill den 1 december 1919 anmälda personer endast 130 behövt tvångsinterneras framhölls det emellertid i propositionen, att de förebyggande åtgärder, som omförmälas i 4 § av alkoholistlagen, torde vara ägnade att även bland den grupp av alkoholister, varom här vore fråga, nedbringa antalet fall, då tvångsinternering och anstaltsvård överhuvud kunde komma att erfordras. I sitt utlåtande (N:o 14) över denna proposition framhöll andra lagutskottet särskilt, att det — för att nykterhetsnämnderna måtte bli i tillfälle att beträffande ifrågavarande kategori av alkoholister vidtaga å nämnderna enligt alkoholistlagen ankommande åtgärder — vore behöfligt, att nykterhetsnämnderna i erforderlig utsträckning erhöles kännedom om de sakfällanden, som skedde i fråga om fylleförseelser. Utskottet förordade därvid, att uppgiftsskyldigheten i förevarande hänseende gentemot nykterhetsnämnderna lämpligen borde ankomma på utminuteringsbolagen och icke å domstolarna, vilka ej alltid äga kännedom i vad mån den sakfällde tidigare varit för dylik förseelse dömd — utskottet utgick nämligen ifrån att endast vid itererad fylleförseelse skulle meddelande lämnas nämnden. I enlighet med 2:dra lagutskottets hemställan antog riksdagen den föreslagna ändringen av alkoholistlagens 1 §, och utfärdades lag härom 9 juni 1922 (Sv. Författningssamling N:o 267). Denna trädde, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut, i kraft den 1 januari 1923, men någon förordning om uppgiftsskyldighet till nykterhetsnämnderna rörande åt dryckenskap hemfallna personer, som under de två senast förflutna åren upprepade gånger blivit dömda till fylleri, har aldrig blivit utfärdad. Vad landet i allmänhet beträffar, torde därför den ifråga-

varande utvidgningen av alkoholistlagen icke ha fått någon nämnvärd betydelse. Endast i Stockholm, vars nykterhetsnämnd enligt överenskommelse med utminuteringsbolaget erhåller uppgift å alla, som under de två senaste åren mer än en gång blivit sakfälda för fylleri, synes 2 mom. av 1 § i alkoholistlagen tillämpas i någon större utsträckning. Härunder har emellertid olägenheten av att icke för dylika fall förhållandet mellan straff och alkoholistvård blivit i lag reglerat tydligt framträtt.

Professor Thyren framhåller i sitt ovannämnda arbete, hurusom det är meningslöst att inleda en lång internering med ett kort förvandringsstraff. Att detta icke förfaller i och med internering å alkoholistanstalt, medför dock den minsta olägenheten i det fall, att straffet först avtjänas och överflyttning därpå äger rum till alkoholistanstalten. Emellertid har erfarenheten givit vid handen, att en sådan ordning ofta icke låter sig genomföra vid internering av alkoholister, som blivit dömda för fylleri. Ty först och främst är att märka, att det alltsomoftast förekommer, att personer, om vilkas intagande å alkoholistanstalt förordnats jämlikt 1 mom. i alkoholistlagens 1§, varit dömda för fylleri, utan att interneringshandlingarna innehållit någon upplysning därom — detta särskilt gällande landsorten, där nykterhetsnämnderna, av skäl som ovan antytts, i allmänhet icke torde få uppgift å dem, som dömas för fylleri. Enligt erfarenheten från Stockholm är det emellertid icke heller något ovanligt, att den internerade efter intagningen å alkoholistanstalt blir bötfälld för fylleriförseelse, som begåtts, sedan framställningen om tvångsinternering ingivits. Detta har inträffat, såväl då interneringen ägt rum jämlikt 1 mom. av alkoholistlagens 1 § som ock då förordnandet om intagning å alkoholistanstalt meddelats på grund av upprepade fylleriförseelser (2 mom.). I sistnämnda fall är det vanligt, att införandet

till alkoholistanstalt äger rum i samband med anhållandet för en ny fylleriförseelse, vilken sålunda blir avdömd först *efter* interneringen. I övrigt kan det även inträffa, att en bötesdom för fylleriförseelse, begången före interneringsansökens ingivande, ännu icke vunnit laga kraft, då förordnandet om intagning å alkoholistanstalt meddelas, och om i sådant fall interneringen på grund av förhållandena anses böra ske omedelbart, med tillämpning av alkoholistlagens 12 § (d. v. s. innan interneringsbeslutet vunnit laga kraft), kan icke avtjänandet av böterna ske före intagningen å alkoholistanstalt.

I de nu anförda fallen, där den å alkoholistanstalt internerade (vilken ju i regel är meddellös) ådömts fylleriböter, som icke äro avtjänade, måste under nuvarande förhållanden förvandlingsstraffet alltid gå i verkställighet, trots det intagning å alkoholistanstalt redan ägt rum. Till en början var den praxis rådande å statens alkoholistanstalt å Venngarn, att interneringen icke avbröts, då meddelande om det ådömda bötesstraffet inkom till anstalten från vederbörande myndighet, utan att avtjänandet av straffet ägde rum först vid utskrivningen. En var, som deltagit i anstaltens uppfostringsarbete, måste emellertid finna denna överflyttning från alkoholistanstalten till fängelset högst olämplig. Där uppfostringsarbetet haft det gynnsamma resultatet, att den internerade kommit till ändrad uppfattning i alkoholfrågan och beslutat sig för att bli totalavhållsam i fråga om alkoholhaltiga drycker samt att även ingå i nykterhetsförening — och sådana fall förekomma — är det ju rent meningslöst, att bötesstraffet skall behöva avtjänas. Att vägen från alkoholistanstalten till nykterhetsföreningen skall behöva gå över fängelset, måste ju betecknas som rena absurditeten. Understundom har det också visat sig kunna bli till direkt skada, när den internerade vid utskrivningen först måste avtjäna gamla fylleriböter. I ett dylikt fall inträffade det sålunda, att den utskrivne, för vilken arbetsanställning anskaffats, gick miste

om denna, enär han på grund av det mellankommande fängelsestraffet icke kunde tillträda anställningen på den härför utsatta dagen. I ett fall har det förekommit, att Stockholms nykterhetsnämnd trätt emellan och utverkat uppskov med de till 150 kronor uppgående böternas inbetalande mot det att nämnden, efter att hava tagit skriftlig förbindelse av mannen ifråga att genom vecko-inbetalningar ersätta nämnden beloppet i fråga, förpliktigade sig att successivt hava erlagt böterna inom en viss tid. Nämnas må, att denne person, som under många år hade varit svårt hemfallen till dryckenskap, alltsedan utskrivningen från alkoholistanstalten, vilken ägde rum i juli 1924, varit nykter och ordentlig. Det kan vara tvivel underkastat, om samma goda resultat skulle hava uppnåtts med anstaltsbehandlingen, därest denna skulle efterföljts av en fängelsejour, med hänsyn till den förbittring ett sådant behandlingssätt i detta fall säkerligen skulle fött. Ett ingripande från nykterhetsnämndens sida, på sätt i detta fall skedde, kan emellertid helt naturligt endast förekomma i rena undantagsfall. (Som ytterligare exempel på ett sådant undantagsfall kan nämnas, att Stockholms nykterhetsnämnd nyligen ombesörjde erläggandet av 30 kronors böter för en 67 årig hustru vid hennes hemkomst från den erkända alkoholistanstalten för kvinnor, på det hon måtte från denna kunna återvända direkt till mannen utan att först behöva sitta i fängelse).

Olämpligheten av den nämnda ordningen med översändande till fängelset, för avtjänandet av böter, vid interneringstidens slut trädde också allt klarare i dagen, ju mera vanligt det blev, att å Venngarn i alla de fall, där utskrivning före maximidagens utgång kan ifrågakomma, till en början endast giva försökspermission — ett förfarande, som visat sig medföra stora fördelar med hänsyn icke minst till den därigenom erhållna större möjligheten för den, som skall lämna alkoholistanstalten, att få göra detta just vid den tidpunkt, då ett arbete står honom till buds. Numera

råder därför å Venngarn den praxis, att den internerade, rörande vilken det inkommit meddelande, att han har obetalda fylleriböter, får avbryta anstaltsvistelsen för förvandlingsstraffets avljänande, så att detta skett före den tidpunkt, då hans frigivande från alkoholistanstalten kan ifrågakomma. Att även en sådan anordning är mindre lämplig, har ju emellertid, som ovan nämnts, framhållits av lagrådet.

I detta sammanhang må nämnas, att 1920 års riksdag beslöt en skrivelse med begäran om skyndsam revision av gällande lagbestämmelser emot fylleri och dryckenskap. I sitt över denna riksdagsskrivelse i juli 1922 avgivna yttrande anförde socialstyrelsen, att det i samband med en sådan revision även borde tagas under övervägande, huruvida straff för fylleri bör ådömas eller, om det redan är ådömt, bör verkställas i avseende å sådana personer, rörande vilka vid samma tid meddelats förordnande om intagning å allmän alkoholistanstalt. Socialstyrelsen framhöll, att denna fråga fått ökad aktualitet genom den kort förut utfärdade lagen om ovannämnda utvidgning av alkoholistlagens tillämplighetsområde till sådana åt dryckenskap hemfallna personer, som upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri, och hemställde, att den påyrkade lagstiftningen om reglering av förhållandet mellan bötesstraff och alkoholistvård för den skull måtte genomföras oberoende av den pågående omarbetningen av strafflagen. Hur befogat ett sådant krav är, torde tydligt framgå av de i det föregående anförda olägenheter, den nuvarande ordningen medför.

I den till 1925 års riksdag framlagda propositionen om skärpt straff för fylleri (N:o 63) anförde departementschefen, att han haft under övervägande, huruvida — i samband med den där föreslagna ändrade lydelsen av 15 § i 18 kap. strafflagen — i paragrafen borde införas bestämmelser om

rätt för domstolen att förordna om internering, men att han funnit detta spörsmål icke utan en närmare utredning böra företagas till slutlig behandling. Utan tvivel är enda möjligheten att få förhållandet mellan bötesstraff för fylleri och alkoholistvård reglerat i den av socialstyrelsen ifrågasatta riktningen, att det blir domstolarna, som jämväl ha att utfärda förordnande om internering å alkoholistanstalt för personer, som upprepade gånger gjort sig skyldiga till fylleri. Detta har ju också av såväl professor Thyrén som lagrådet betecknats som ett framtida önskemål. I förbigående må härtill endast knytas den erinran att, även om rätten att i fråga om den, som blivit åtalad inför domstol, förordna om intagande å allmän alkoholistanstalt överflyttas från länsstyrelsen till domstolen i fråga, det likväl torde vara skäl att i fråga om tillämpningen av 1 mom. i alkoholistlagens 1 § (vilken gäller personer, som icke äro åtalade) bibehålla länsstyrelsen som den beslutande myndigheten.

Skall det ankomma på domstolarna att förordna om fylleristers tvångsinternering å alkoholistanstalt, kräver emellertid en sådan omläggning av alkoholistlagstiftningen med nödvändighet särskilda bestämmelser om dels förundersökning dels villkorlig interneringsdom i dylika fall.

Förstnämnda krav är betingat av det förhållandet, att ingalunda alla, som upprepade gånger göra sig skyldiga till fylleri, äro hemfallna till dryckenskap. Detta i och för sig tämligen självklara förhållande har ofta blivit konstaterat vid de undersökningar, Stockholms nykterhetsnämnd genom sina för uppgiften anställda befattningshavare företaga rörande de personer, beträffande vilka uppgift inkommit från utminuteringsbolaget, att de blivit dömda för upprepade fylleriförseelser. I dylika fall avskriver nämnden efter den företagna undersökningen ärendet, sedan vederbörande blivit underrättad om att han i händelse av förnyad fylleriförseelse ånyo blir anmäld för nämnden — ett

meddelande, som icke sällan haft en god effekt, i det att personer, som förut upprepade gånger blivit dömda för fylleri, därefter icke vidare göra sig skyldiga härtill. En förundersökning, genom vilken det blir utrönt, huruvida den för upprepad fylleriförseelse åtalade är hemfallen till dryckenskap, måste alltså först ske, innan det förordnas om hans internering å alkoholistanstalt. Denna förundersökning torde i regel lämpligen böra anförtros åt nykterhetsnämnden.

Vidare är att märka, att det helt och hållet skulle strida emot alkoholistlagens anda, om en till dryckenskap hemfallen person, som icke tillhör de farligas kategori, skulle interneras å alkoholistanstalt, innan det prövats, huruvida hans återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt kan åstadkommas genom den förebyggande verksamhet, varom förmåles i alkoholistlagens 4 §. Det är ju nämligen i denna paragraf särskilt föreskrivet, att internering icke får förekomma, utan att i paragrafen omförmälda förebyggande åtgärder blivit prövade, för så vitt det icke är uppenbart, att utsikt saknas att utan tvång återföra alkoholmissbrukaren till ett nyktert och ordentligt levnadssätt. Huru viktigt det är, att en till dryckenskap hemfallen person, vars omedelbara internering icke är nödvändig på grund av farlighet, först ställes under nykterhetsnämndens övervakning med ty åtföljande förebyggande åtgärder (såsom arbetsanskaffning, miljöförändring o. s. v.), innan strängare åtgärd vidtages, framgår av den statistik, som Stockholms stads nykterhetsnämnd har att uppvisa. Tack vare det övervakningssystem, nämnden tillämpar, hava av de 3625 personer, som från det nämnden hösten 1916 började sin verksamhet och intill 1927 års utgång blivit anmälda till nämnden, endast c. 570 behövt tvångsinterneras å alkoholistanstalt (varvid dock är att märka, att 136 av de anmälda under den ifrågavarande tidsperioden ingingo frivilligt å sådan anstalt). Bland den stora mängd alkoholmissbrukare, som låtit sig rätta genom nykterhetsnämndens

förebyggande verksamhet, finnas även många, tillhörande kategorien för upprepade fylleriförseelser dömda.

Det nu anförda torde vara tillräckligt för att visa, huru nödvändigt det är, att villkorlig internering icke endast — såsom även Thyrén förutsätter — kan bli tillämplig, utan rent av blir regel, därest det skall ankomma på domstolarna att uti här avhandlade fall förordna om intagning å allmän alkoholistanstalt. Under nuvarande förhållanden kommer ju interneringsfrågan icke under prövning beträffande andra fyllerister än sådana, ifråga om vilka nykterhetsnämnden funnit förebyggande åtgärder icke medföra önskat resultat och därför hos länsstyrelsen (i Stockholm överståthållarämbetet) gör framställning om tvångsinternering å alkoholistanstalt. För att denna ytterlighetsåtgärd icke må bli vidtagen, där en i den personliga friheten mindre ingripande och för samhället mindre kostsam åtgärd vore tillfyllest, är det erforderligt, att sådana bestämmelser införas, att den fyllerist, som dömes till internering å alkoholistanstalt, får villkorlig dom av innebörd, att han skall stå under nykterhetsnämndens övervakning, så att det sedan kommer att bero på nämndens anmälan till vederbörande myndighet (domstolen eller kanske lämpligare vederbörande länsstyrelse) om övervakningens resultat, huruvida interneringsdomen skall gå i verkställighet.

Som redan antytts, har med den år 1922 genomförda utvidgningen av alkoholistlagens tillämplighetsområde till de för upprepade fylleriförseelser dömda alkoholisterna icke nåtts vad som därmed åsyftats, enär nykterhetsnämnderna — som nämnts — i allmänhet icke brukat taga fylleristerna under behandling. Därmed har i övrigt även den preventiva verkan, som med alkoholistlagens tillämpning kan vinnas, gått förlorad i avseende å denna stora kategori av alkoholisterna. Med en lagstiftning sådan som den här ovan antydd — enligt vilken det skulle tillkomma domstolarna att, i samband med s. k. fyllerimål,

efter vederbörlig förundersökning kunna, där så prövades lämpligt, döma, i stället för till böter, till villkorlig internering å alkoholistanstalt med den dömdes ställande under nykterhetsnämndens tillsyn som en första åtgärd — skulle säkerligen ett kraftigt medel erhållas till alkoholismens bekämpande. I sakens natur ligger att, där bötesstraff för fylleri ersättes med villkorlig dom å internering, borde även straff för eventuellt andra förseelser, som begåtts i samband med fylleriförseelsen, bortfalla och ersättas med interneringsdomen ifråga.

I anledning av fattigvårdslagstiftningskommitténs ovan refererade yttrande, att vid sammanträffande av dom för begånget brott och behov av internering å alkoholistanstalt, denna sistnämnda bör åga rum efter straffets avljänande, må här framhållas, att en sådan ordning icke alltid kan upprätthållas, utan att förhållandena kunna vara sådana, att interneringen redan börjat, då domen för ett begånget brott skall gå i verkställighet. Så blir till exempel fallet, därest en under rus farlig alkoholist, som omhändertages jämlikt alkoholistlagens 5 § 2. mom. och derpå omedelbart interneras, jämväl åtalas för en brottslig gärning. Även då fråga är om en alkoholmissbrukare, som icke tillhör de farligas kategori, kan det emellertid förekomma, att omhändertagandet å alkoholistanstalt är så trängande, att därmed icke bör uppskjutas, tills ett av honom begånget brott, för vilket han icke kunnat häktas, blivit utrett och avdömt. (Som exempel härpå kan nämnas ett fall från Veningarns alkoholistanstalt, gällande en till dryckenskap hemfallen vaktmästare, vilken blev avskedad från sin plats i samband med åtal för förskingring av omhänderhavda medel, varför nykterhetsnämndens hjälp till hans omhändertagande påkallades). I dylika fall måste vistelsen å alkoholistanstalt avbrytas för avljänande av det ådömda frihetsstraffet, så snart domen härpå vunnit laga kraft.

Som bekant är tiden för internering å alkoholistanstalt endast bestämd till ett maximum och inom den sålunda stadgade maximtiden (1 år eller vid upprepad internering i vissa fall 2 år) har anstaltens styrelse att i det enskilda fallet besluta om utskrivning (alkoholistlagens 18 §). Med det förhållandet att interneringen skulle kunna avbrytas av fängelsestraff, synes man icke hava räknat, ty i alkoholistlagen finnas icke några bestämmelser, huru interneringstiden därvid skall beräknas, om strafftiden skall inräknas i interneringstiden eller om denna skall beräknas för sig. Styrelserna för statens alkoholistanstalter å Venngrarn och Svartsjö hava emellertid varit nödsakade att på grund av förekommande fall taga ståndpunkt till denna fråga och därvid bestämt sig för sistnämnda ståndpunkt. Till denna har även socialstyrelsen anslutit sig, vilket visade sig, då för några år sedan en å Svartsjö alkoholistanstalt på grund av farlighet internerad alkoholist, som efter omhändertagandet jämväl blivit för misshandel mot hustrun dömd till tre månaders fängelse, överklagade anstaltsstyrelsens beslut att utskriva honom från alkoholistanstalten först sedan hans sammanlagda vistelse därstädes före och efter fängelsestraffets avtjänande uppgått till 1 år, med yrkande att interneringstiden måtte minskas med strafftiden. Socialstyrelsen fann nämligen klagomålet i fråga icke till någon åtgärd föranleda. Frågan har visserligen icke alltid så stor betydelse, då maximtiden för internering ju knappast ifrågakommer i andra fall än där oförbätterlighet synes föreligga, i det att den internerade eljest brukar få lämna anstalten längre eller kortare tid före maximtidens utgång, då arbete för honom kan anskaffas. (Den ovannämnde för förskingring åtalade alkoholisten, vilken intogs å Venngrarn den 8 oktober 1927, men i januari 1928 fick avbryta vistelsen därstädes för avtjänande av tre månaders fängelsestraff, blev sålunda, då han artat sig väl å anstalten, försökspermitterad redan i slutet av september 1928, enär han då kunde få arbete å samma fabrik, där hans hustru hade anställning.)

I detta sammanhang må slutligen nämnas, att det undantagsvis kunnat förekomma, att behandlingen å alkoholistanstalt till och med i sin helhet avslutats, då straff för ett före interneringen begånget brott börjar avtjänas. Härpå är följande fall exempel:

X, född 1879, statstjänare. Uppvuxen i ett hem, där dryckenskap förekom, har han även själv från ungdomen brukat rusdrycker. Han gifte sig tidigt och har i äktenskapet sex barn. I nyktert tillstånd har han varit en god make och fader, men under rusets inflytande uppträtt obehärskat och despotiskt. Alkoholmissbruket har ökat år efter år, vartill ofördelaktigt sällskap och ekonomiskt trångmål anses hava bidragit. Förtäringen av rusdrycker försiggick huvudsakligen på kvällarna och nätterna; ofta var han ute från hemmet största delen av natten. Slutligen gick det så långt, att han använde största delen av sin inkomst till rusdrycker, så att familjens försörjning huvudsakligen fick byggas på de i hemmet kvarboende vuxna barnens arbetsförtjänster. Den 23 september 1924 ingick han så på egen begäran, jämlikt alkoholistlagens 26 §, å Veningarns alkoholistanstalt. Vid ankomsten dit verkade han betydligt förstörd av sitt alkoholmissbruk, kände sig nervös och orolig samt hade dålig sömn och matlust. Hans kroppsliga hälsa förbättrades emellertid fort, och han fick sysselsättning i snickarverkstaden, då han ej var van vid grövre kroppsarbete. Inom kort hade han förvärvat fullkomlig insikt om, till vilken skada alkoholmissbruket varit för såväl honom själv som för familjen och dess ekonomi, och varmt fästad som han var vid de sina syntes han bliva alltmera fast besluten att icke vidare förtära några alkoholhaltiga drycker.

Efter ett halvt ars anstaltsvistelse måste han avbryta denna, enär han kallats till förhör, i anledning därav att han blivit angiven för uppbördsbrist. Denna omfattade tiden från början av år 1924 till den 14 augusti s. å., då bristen, uppgående till något över 800 kronor, vid inventering upptäcktes. Hela det förskingrade beloppet ersattes följande dag. Sedan han i mars 1925 sålunda varit hemma för undergående av det påkallade förhøret, återvände han efter dettas slut till anstalten. Hans uppförande var under hela vistelsen därstädes det allra bästa. Han utskrevs den 20 augusti 1925. Sedan den fortsatta utredningen av brottet visat, att han för balansens döljande gjort falsk bokföring, hade emellertid handlingarna i ärendet den 11 juli 1925 blivit insända till Kamrarrätten, som den 1 oktober 1925 dömde honom til 1 år och 3

månaders straffarbete och avsättning från tjänsten samt förklarade honom ovärdig att vidare i rikets tjänst nyttjas.

Angående hans tillstånd efter utskrivningen lämnade vederbörande nykterhetsnämnd den 26 oktober 1925 meddelande av innehåll, att han efter hemkomsten icke smakat några alkoholhaltiga drycker och enligt hustruns uppgift varit som förvandlad, icke visat ett spår av den forna brutaliteten och själviskheten, varit öm mot de sina och visat omtanke för hemmet samt, i brist på annat arbete, sökt genom fiske och bärplockning bidra till familjens försörjning. Han ansökte om nåd från straffet med hänsyn därtill att han blivit botad från alkoholismen, som var orsak till hans brott. Denna hans nådeansökan blev emellertid avslagen, och han fick sålunda avtjäna straffet. Därefter skaffades honom privat anställning, vilken han skött ordentligt. Även har han alltjämt fört ett absolut nyktert levnadssätt, enligt vad jag från borgmästaren i hans hemstad inhämtat.

Av det anförda torde framgå, att det föreligger behov av reglering icke endast av förhållandet mellan alkoholistvård och ådömt bötesstraff utan även av förhållandet mellan alkoholistvård och ådömt frihetsstraff. Skola särskilda bestämmelser härom utfärdas, vore det val all anledning att i det sammanhanget upptaga hela frågan om förhållandet mellan straff och alkoholistvård.

En tillämpning av principen om straffs ersättande med alkoholistvård, icke endast vid fylleriförseelser, utan även vid brott, som stå i direkt kausalsammanhang med alkoholism, skulle säkerligen bliva av icke ringa betydelse för förekommande av recidiverande alkoholbrottslighet. Under nuvarande förhållanden torde emellertid alkoholistvård sällan bliva reaktivåtgärden från samhällets sida gentemot en åt dryckenskap hemfallen person, som på grund av sitt alkoholbegär drivits till brottslig gärning. Erfarenheten från Venngarn giver dock vid handen, att det undantagsvis kan förekomma, att denna rationella behandling kommer en dylik brottsling till del. Härpå är följande fall ett exempel:

Y, född 1877; vuxit upp å landet, där han genomgick folkskola. Därefter hade han olika arbeten, men bodde kvar i föräldrahemmet till 19 års ålder, då han begav sig till Stockholm, där han arbetade som grundläggare. Sedan 1901 var han bosatt i ett grannsamhälle till Stockholm, i vilket han 1916 blev anställd som kommunalarbetare, efter att dessförinnan ha innehaft arbetsanställningar, som i allmänhet varit av mera varaktig natur. År 1908 ingick han äktenskap. Efter hand började han att tidvis missbruka spritdrycker* och har två gånger blivit dömd för fylleri, båda gångerna emellertid före 1921. Längre drack han dock endast lördagar och söndagar och var eljest nykter. I övrigt förde han en rättskaffens och hedrande vandel, skötte städse sitt arbete ordentligt och var vid god hälsa ända till julen 1926, då han började visa sig nervös, ängslig och lättretlig samt få dålig sömn. Han hade då sedan några månader varit starkt hemfallen åt dryckenskap. Han fortfor dock med sitt arbete till den 26 februari 1927, då han fann sig nödsakad taga sjukledighet. Därefter tilltog begäret efter rusdrycker än mera; han förtärde stora mängder pilsner, ända till 25 å 30 flasker per dag, och dessutom brännvin, varav han vid den tid, då han sjukskrev sig, hade tre liter och i början av mars fick ut ytterligare en liter; i brist på brännvin drack han även denaturerad sprit. Överhuvudtaget gick han nu i ett ständigt rus. Han besökte några gånger läkaren — städse i onyktert tillstånd — och tillråddes av denne att frivilligt ingå på alkoholistanstalt. Han kom sig emellertid icke för härmed; och den 27 mars 1927 blev han häktad för inbrottstölder. Han hade då under de tre närmast föregående nätterna stigit upp på efternatten, när han ej längre kunde sova, samt gått ut och brutit sig in i närliggande villors källare, där han tagit pilsner och vid ett tillfälle även kommit över vin, men icke tillgripit några andra varor. Efter ett sådant inbrott fanns han på morgonen liggande ute alldeles överlastad med en utdrucken vinbutelj bredvid sig. Vid anhållandet, som skedde på morgonen efter den sista nattliga pilsnerstölden, var han alldeles virrig och visade sig i arresten mycket orolig, varför läkaren, som tillkallades, remitterade honom till Katarina sjukhus i Stockholm. Efter upplärnandet var minnet mycket bristfälligt för den senaste tidens händelser, men ville han icke neka till inbrotten, fast det stod mycket dunkelt för honom vad han de sista dygnet före anhållandet företagit sig. Han häktades den 14 april 1927.

Vid första rättegångstillfället förordnades om förundersökning. I rapporten härom, ur vilken ovanstående till stor del är hämtat, framhölls att brottet helt och hållet vore att skriva på

alkoholmissbrukets konto och att förutsättningen för den häktades tillrättaförande vore, att han bleve intagen å alkoholistanstalt, vilket han även själv önskade. Förundersökaren förordade därför villkorlig dom, under framhållande av att det vore meningslöst att låta mannen undergå fängelsestraff. Den 14 maj dömdes han »för första resan å särskilda tider och ställen medelst inbrott förövad stöld» til 5 manaders straffarbete, villkorlig dom, och erhöll han av rättsens ordförande uppmaning att söka vård å alkoholistanstalt. Två dagar senare underskrev han ansökan att jämlikt alkoholistlagens 26 § ingå å statens vårdanstalt för alkoholister å Venngarn och där kvarstanna ett år. Han var å anstalten till en början ganska deprimerad och visade stark skamkänsla över de brottsliga handlingar han begått. Han grämde sig över att han gjort sig skyldig till dessa och hade redan från början klart för sig, vilken ödesdiger betydelse alkoholmissbruket haft för honom, samt insåg vikten av att för framtiden helt avhålla sig från alkoholhaltiga drycker. Hans uppförande var under hela anstaltsvistelsen det mest exemplariska och överhuvudtaget har icke en hyggligare människa än denne »brottsling» varit intagen å Venngarn. På grund av domen blev han emellertid avskedad från sin plats, men hans övervakare, en sväger, som är gammal goodtempleare, skaffade honom sysselsättning i Stockholm, dit han alltså vid utskrivningen från Venngarn den 28 april 1928¹⁾ flyttade. När detta skrives (mitten av oktober s. å.), har han alltjämt skött sig oklanderligt och icke smakat några alkoholhaltiga drycker.

Jag har utförligt redogjort för detta fall, enär det utgör ett typiskt exempel på ett alkoholbrott. Det kan väl inte gärna råda mer än en mening därom, att alkoholistvård och icke fängelsestraff är mest ändamålsenligt i ett sådant fall. Under nuvarande förhållanden torde emellertid regeln vara, att personer, som i sig själva icke äro kriminella utan av alkoholmissbruk med därav följande spritbegär drivits att även på oärligt sätt skaffa sig medel för dettas tillfredsställande, ej få den rationella behandling, som intagning å alkoholistanstalt i dylika fall är. Inom Stock-

¹⁾ Ingående å alkoholistanstalt jämlikt alkoholistlagens 26 § medför skyldighet att kvarstanna den tid förhindelsen gäller, dock högst ett år. Inom denna tid är det alltså anstaltens styrelse som bestämmer, när utskrivningen skall ske.

holms nykterhetsnämnd få vi sålunda understundom personer anmälda, vilka av nämnda orsak tidigare begått stölder, för vilka de dömts till kortare fängelsestraff, efter vilket avtjänande emellertid alkoholmissbruket fortfarande, varför familjen slutligen vänt sig till nykterhetsnämnden med begäran om dess inskridande. Vi ha emellertid också sett exempel på att domen i dylika fall blivit villkorlig, utan att det därvid varit tal om straffets ersättande med alkoholistvård.

Hur irrationellt ett sådant förfarande är vid alkoholbrott, har jag nyligen fått en erinran om genom en anmälan till nykterhetsnämnden i Stockholm från Katarina sjukhus (upplagningsanstalt för alkoholister, som äro i behov av sjukvård) rörande en där i slutet av augusti 1928 intagen man. Denne hade i slutet av år 1926, utan att förundersökning skett, blivit för tillgrepp och förskingring dömd villkorligt till 5 månaders straffarbete, därvid en nära anhörig förordnades till hans övervakare. Av den utredning, som nykterhetsnämnden i anledning av den erhållna anmälan verkställde, framgick att mannen ifråga, som i övrigt redan 1923 en gång vårdats å Katarina sjukhus, sedan lång tid tillbaka i hög grad missbrukat rusdrycker och med åren blivit alltmer nervös och orolig till sinnet. Familjen (hustru och två barn) fick lida nöd, då han ofta gick utan sysselsättning och, när han hade något arbete, förstörde det mesta av arbetsförtjänsten på sprit och pilsnerdricka; även de pengar, han genom sin brottsliga gärning erhållit, användes för samma ändamål. Någon förbättring inträdde icke efter den villkorliga domen, utan förvärrades snarare hans alkoholmissbruk, och slutligen blev han så förstörd därav, att han, som nämnts, blev i behov av sjukhusvård. Då var emellertid hemmet redan spolierat, i det hustrun för att få mat till barnen måst sälja möblerna. Slutligen hade hon ombesörjt, att barnen kommo in på barnasyl, för att hon själv skulle kunna skaffa sig anställning. Nykterhetsnäm-

den gjorde nu ansökning till Överståthållarämbetet om mannens internering å alkoholistanstalt, där han så äntligen blev intagen. Givetvis hade den rationella behandlingen i detta fall varit, att det i samband med stöldmålets avdömande ordnats med alkoholistvård.

I det ovannämnda fallet, där det ordnades med alkoholistvård såsom ersättning för frihetsstraffet, hade alkoholmissbruket, fast det nått en mycket hög grad, icke varit av mera långvarig beskaffenhet. Erfarenheten från statens alkoholistanstalt å Venngarn (vars verksamhet jag såsom styrelseledamot och rådgivande psykiater är i tillfälle följa) har emellertid givit vid handen, att alkoholistvård kan ge gynnsamt resultat även ifråga om personer, som under årtal varit hemfallna till svårt alkoholmissbruk och gång på gång begått av detta förorsakade ägendomsbrott. Nedanstående fall är ett exempel härpå:

Z, född år 1887 i Solna församling, där han växte upp. Som vuxen flyttade han till Stockholm, där han haft olika arbeten. Då han emellertid tidigt började missbruka rusdrycker och var opålitlig i arbetet, miste han ofta sina arbetsanställningar. Han böt-fälldes för fylleri första gången vid 20 års åldern och har sedan fällts till ansvar för sammanlagt 30 fylleriförseelser. Även har han varit straffad för stöld 5 gånger, nämligen år 1910 för första resan med 5 månader och för andra resan med 8 månader, år 1915 för tredje resan med 5 månader, år 1916 för fjärde resan med 7 månader och år 1917 för femte resan med 1 års straffarbete. Sedan har han visserligen icke varit tilltalad för brott, men fängelsesejourerna förbättrade i övrigt icke hans leverne, utan fortsatte han periodvis med sitt alkoholmissbruk och brukade under dessa perioder förtära 15 å 20 flaskor pilsner om dagen förutom vad spritdrycker, såsom exportsprit, o. d., han kunde komma över. År 1923 ingick han äktenskap, men icke heller detta medförde i stort sett någon förbättring. Kortare tider, högst 1 å 2 månader, kunde han hålla sig nykter och lämnade då hustrun sin arbetsförtjänst, men när han så åter började supa, förstörde han denna och kunde till och med pantsätta av sina och hustruns tillhörigheter för att få pengar till sprit. Hans familj, bestående av hustru och styvdotter, blev sålunda utsatt för nöd, och slutligen vände sig hans anhöriga för den skull till nykterhetsnämnden, som gjorde

ansökning om hans tvångsinternering. Sedan resolution härom erhållits, blev han den 4 juni 1927 intagen å statens alkoholistanstalt å Venngarn. Här visade han sig — till skillnad från så många av de tvångsinternerade — redan från början hava god insikt om sitt alkoholmissbruk. Han uppgav, att de av honom förövade stölderna samtliga blivit begångna under supperioder i syfte att få medel att tillfredsställa sitt då obetvingeliga spritbegär, och han sade sig icke mera skola använda några alkoholhaltiga drycker, enär det eljest med säkerhet komme att sluta med att han åter bleve brottsling. Han visade sig mycket mån om sin familj, skickade hem till denna av sina flitpengar och var intresserad av att ordna för sin styvdotter, så att hon på sommaren kunde komma till Barnens ö, vilket också med anstaltsledningens hjälp lyckades. Han hjälpte till i ladugården — ett arbete, som endast gives åt de pålitligaste — och skötte denna sin uppgift mönstergilt. På grund av sin fullständiga insikt, sitt goda uppförande och sin tydliga föresats att hädanefter iakttaga ett nyktert levnadssätt, blev han permitterad redan i december 1927, då ett arbete vid renhållningen i Stockholm stod honom till buds. Enär han under försökspermissionen uppfyllt villkoren att vara totalavhållsam ifråga om alkoholhaltiga drycker, blev han den 18 april 1928 utskriven från anstalten. Sedan har han jämlikt 20 § i alkoholistlagen fortfarande stått under nykterhetsnämndens tillsyn och härunder alltjämt iakttagit ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

De faktorer, som göra att alkoholistvård är mera ägnat än fängelsestraff att tillrättaföra en alkoholmissbrukare, äro i huvudsak följande. Friluftsarbetet å alkoholistanstalten är stärkande för kropp och själ och gör därför den forne alkoholisten bättre skickad att efter återvändandet till samhället upptaga kampen för tillvaron. Cellstraffet fördrages däremot ofta dåligt av den, som missbrukat spritdrycker; det förekommer sålunda, att alkoholisten, insatt i fängelsecell, får delirium tremens eller blir lidande av hörselhallucinationer, så att han måste överföras till sinnessjukavdelning. Å alkoholistanstalten bemödar man sig alltid att komma i intim psykisk kontakt med en var intagen, därvid man söker få honom att komma till insikt om alkoholens ödesdiga betydelse för

honom och om vikten av att han för framtiden blir totalavhållsam i fråga om alkoholhaltiga drycker. För ett dylikt rent individuellt uppfostringsarbete torde fängelserna erbjuda mindre resurser. Vidare medför intagningen å alkoholistanstalt — där vistelsen är bestämd endast till ett visst maximum — att tidpunkten för utskrivningen eller den utskrivningen föregående försökspermissionen kan väljas med hänsyn till möjligheten för den utskrivne resp. försöksmitterade att kunna få arbetsanställning. Detta är ett förhållande, som är av den allra största betydelse. Erfarenheten har nämligen till fullo visat, att utsikten för ett gynnsamt resultat av anstaltsbehandlingen blir större, då regelbundet arbete omedelbart står den utskrivne till buds än om han saknar sådant, när han återvänder till samhället. Från fängelset måste emellertid en var frigivas på en i förväg bestämd dag, även om denna skulle infalla vid en årstid, då möjligheten att få arbete är så gott som utesluten, varmed risken för återfall i brott givet blir större¹⁾. Slutligen vinnes med internering å alkoholistanstalt, att den därifrån utskrivne under sex månader kommer under nykterhetsnämndens tillsyn. Denna i alkoholistlagen (20 §) för tvångsinternerade föreskrivna eftervårdande verksamhet har visat sig synnerligen värdefull genom det moraliska stöd den utskrivne därigenom erhåller.

¹⁾ I ett av mig behandlat fall skedde, med hänsyn till den från arbetssynpunkt olämpliga tiden för frihetsstraffets utgång, på vederbörandes egen begäran överflyttning från fängelset till alkoholistanstalt. Mannen ifråga, som var anställd vid Flottan, var hemfallen till dryckenskap och hade på grund av sitt alkoholbegär efter en permission stannat kvar i Stockholm och supit. Han dömdes för rymning till 2 månader och 5 dagars fängelse och fick i samband därmed avsked. Under straffets avtjänande å kronohäktet på Långholmen fick han i fängelsen hörselhallucinationer, varför han överflyttades till fängelsets sinnessjukavdelning (där jag vid den tiden var läkare). Strafftiden utgick den 8 februari 1925. Då han insåg omöjligheten av att vid denna årstid få något arbete, uttalade

Som synes tala alla praktiska hänsyn för en särskild behandling av den brottslighet, som har sin rot i alkoholmissbruk. Givetvis kan detta icke sägas vara fallet med alla brott, som begås av till dryckenskap hemfallna personer. Ty kombinationen av alkoholism och brott kan ju ock vara den, att brottsligheten är det primära och alkoholismen mera en följd av det dagdrivarliv, varåt vaneförbrytaren hängiver sig. I dylika fall torde i allmänhet ingen förbättring av alkoholistvård vara att vänta. Som Thyrén framhåller, bör det därför ankomma på domstolarna att, vid sammanträffande av alkoholism och brott, i det särskilda fallet pröva, huruvida det föreligger sådant sammanhang mellan alkoholmissbruket och brottsligheten, att alkoholistvård bör träda i stället för straffet eller vid svårare brott delvis ersätta straffet.

Som redan framhållits äro huvudvillkoren för att det med tvångsinternering å alkoholistanstalt avsedda syftet skall kunna nås, att vistelsen å anstalten icke blir absolut tidsbestämd utan tidpunkten för utskrivningen kan väljas inom en viss latitud, och att den moraliska påverkan, som ingår i anstaltsbehandlingen, kan genom särskild övervakare fortsättas även efter själva anstaltsvistelsen. Dessa krav hava också blivit tillgodosedda i Thyréns förslag. Däri förordas sålunda en viss maximitid och en viss minimitid för interneringen. Vad maximum beträffar,

han önskan att få komma till alkoholistanstalt under några månader, så att hans frigivning kunde ske på sommaren, när arbetstillfällena äro bäst. Med hänsyn till att den korta fängelsetiden torde få anses som otillräcklig för avvänjning från spritvanorna, ansåg jag mig kunna utfärda det för hans intagande å alkoholistanstalt erforderliga läkarbetyget. Därpå ingav han, med stöd av detta, ansöknings om att få jämlikt 26 § i alkoholistlagen ingå å Venngrn och där kvarstanna 4 månader. Därigenom vanns — förutom att avvänjningen från alkohol med nämnda tid fick fortsätta under gynnsammare förhållanden — att hans atervändande till samhället ägde rum vid den från arbetssynpunkt gynnsammaste årstiden.

finner Thyrén icke något berättigande uti att låta detta variera med det interneringen föranledande brottets beskaffenhet, utan föreslår han den generella bestämmelsen, att maximitiden sättes till två år för första interneringen med höjning till tre år vid senare internering och efter upprepade interneringar eventuellt anstaltsvistelse å obestämmd tid. Härvid skulle jag endast vilja göra den erinran, att nu gällande maximitid för icke brottslig alkoholist, som interneras för första gången, d. v. s. 1 år, synes kunna vara tillräcklig för den, som åtalats för fylleri eller annan förseelse. Vad interneringstidens minimum beträffar, bör den enligt Thyrén — som ju också rimligt är — av allmänpreventiva grunder påverkas av det föranledande brottets beskaffenhet. Som ett lägsta minimum föreslår han sex månader. Emellertid ifrågasätter Thyrén, huruvida icke vid mera obetydligt brott interneringsdomen för en första-gångsförbrytare borde kunna bli villkorlig. I sådan dom borde enligt mitt förmenande ingå skyldighet för den dömda att stå under nykterhetsnämndens övervakning — alltså samma ordning, som enligt mitt förslag borde vara regel, när fråga är om dömande av alkoholmissbrukare för fylleriförseelse. Vad beträffar den av domstol internerades utskrivning från alkoholistanstalten bör denna enligt Thyréns förslag alltid vara villkorlig med övervakning, så att det vinnes garanti för att, i händelse av återfall i alkoholmissbruk, under prövotiden återintagning äger rum, även om icke nytt brott blivit begånget. För sådant fall ifrågasättes, att den nya interneringen fortsättes så lång tid, som vid den villkorliga utskrivningen återstod av maximitiden. Att övervakningen under tiden för den villkorliga utskrivningen i regel bör ombesörjas av vederbörande nykterhetsnämnd, synes mig självklart.

Då det synes råda en samstämmig mening därom, att förhållandet mellan straff och alkoholistvård bör regleras i den af Thyrén förordade riktningen, inställer sig helt

naturligt den frågan, varför man skall vänta med denna för alkoholhrottslighetens bekämpande så betydelsefulla lagstiftning till den ovissa framtid, då den stora strafflagsreformen kan bli genomförd. På ett annat område har ju redan en speciallagstiftning utan avvaktan på strafflagsreformen blivit genomförd, nämligen ifråga om behandlingen av förminskat tillräkneliga förbrytare och vissa återfallsförbrytare. Det bör så mycket mindre vara något hinder att även införa en speciallagsstiftning om behandlingen av alkoholister, vilka göra sig skyldiga till brott eller förseelser, som det härför icke behöver skapas något nytt anstaltsväsen. Staten äger nämligen redan alkoholistanstalter av olika slag. För kvinnliga alkoholister finnes en sådan, vilken utgör annex till tvångsarbetsanstalten i Landskrona för kvinnor, och för manliga alkoholister finnas tvenne statliga alkoholistanstalter, nämligen förutom den meromnämnda å Venngarn — som har 100 platser men är i behov av utvidning för erhållande av bättre uppdelning av de internerade — en mindre med 50 platser, vilken är annex till tvångsarbetsanstalten å Svartsjö för män. Sistnämnda alkoholistanstalt har aldrig varit mer än till hälften belagd, då den är avsedd allenast för sådana alkoholister, som tillhöra lösdrivartypen, eller den kategori av alkoholister, som å anstalt visa sig mera svårskötta. Detta torde däremot i regel ej vara fallet med de till brott skyldiga alkoholister, vilkas brottslighet helt och hållet beror på alkoholmissbruk. Dylika kunna — som de i det föregående anförda fallen visa — i nyktert tillstånd vara rättskaffens människor med många goda egenskaper och torde i regel höra till de å anstalterna lättskötta. Sådana alkoholister av mankön böra därför även framdeles hava sin plats å Venngarns-anstalten.

I detta sammanhang må till sist framhållas, att det även finnes en liten grupp av för begånget brott otillräkneligförklarade, vilkas plats bör vara å en statens alkoholistanstalt. Jag syftar på sådana till dryckenskap hem-

fallna personer, vilka begått brott under en akut, av alkoholmissbruket framkallad sinnessjukdom (såsom alkoholhallucinos, delirium tremens, s. k. patologiskt rus o. s. v.), å vilken sjukdom det vid domens avkunnande icke kvarstår några symtom. I några fall hava dylika personer efter vederbörlig otillräkneligförklaring blivit intagna å statens alkoholistanstalt å Veningarn. Sådan åtgärd kan emellertid vidtagas endast, därest 1 § i alkoholistlagen är tillämplig å den otillräkneligförklarade -- vilket emellertid icke alltid behöver vara förhållandet i dylika fall -- och vidare allenast för den händelse vederbörande nykterhetsnämnd eller, där brottet varit ett våldsdåd eller eljest vittnat om förbrytarens farlighet för annans personliga säkerhet, eventuellt polismyndigheten ifråga gör ansökning till länsstyrelsen om tvångsinternering å alkoholistanstalt. Mera ändamålsenligt vore väl emellertid, att det bleve lagt i domstolarnas hand att även i nu åsyftade fall döma till internering å alkoholistanstalt. En sådan omläggning kan ju lätteligen ske i samband med en lagstiftning, som i sin helhet reglerar förhållandet mellan straff och alkoholistvård.
